

Elisabeth Högberg
Enhetschef
Gemensam familjehemsorganisation

Socialutskottet
Sveriges riksdag
100 12 Stockholm

Remissvar till betänkandet/utredningen – Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU (Dnr:1416–2021/22)

Sammanfattning/inledning

Gemensam familjehemsorganisation (GFO) välkomnar utredningens förslag som stärker barnets bästa i positiv riktning. Barnets bästa lyfts som självständigt rekvisit in vid prövning av om vård enligt 2 § LVU i familjehem ska upphöra. Ett tydligt steg mot att stärka och tydliggöra principen om barnets bästa, som i tur stärker synen på barnet som rättighetsbärare.

Målet bör vara att barn betraktas som rättighetsbärare. Där är vi inte riktigt än, men till skillnad från de fem lagförslag som presenterats inom ramen för utredningen - Barnets bästa när vård enligt LVU upphör - lex lilla hjärtat, tar denna utredning några tydliga steg mot målet.

Risk att helheten går förlorad

Utredaren uppger att de uppmärksammat en rad problem som inte kunnat beröras i utredningen pga begränsad tidsram och att de problemen förhoppningsvis kommer behandlas i andra utredningar.

Att det pågår flera parallella utredningar ökar risken att helheten går förlorad. Mot bakgrund av det vill GFO uppmärksamma socialutskottet om att utredningar av detta slag, i större utsträckning, ges tid till grundlig genomlysning och konsekvensanalyser. Utredningar ska samordnas och behov av lagförändringar ske samtidigt.

Risk att nya lagförslaget blir uddlöst

Utgångspunkten för LVU är att ett tvångsingripande ska vara av tillfällig karaktär och att återföreningsprincipen ska gälla. Trots utredningens ansats att stärka barnperspektivet anser GFO att föräldrarätten kommer att vara fortsatt stark. Mot bakgrund av det menar GFO att den förändring i lagstiftningen som nu görs, riskerar att bli uddlös. Utredaren har duckat för möjligheten att på riktigt stärka barnet som rättighetsbärare exempelvis genom att, i likhet med England, verka för möjligheten till adoption om inte den ursprungliga grunden för vård med stöd av 2 § LVU har rätat upp sig efter 3 år.

Förutsättningar för vårdnadsöverflytt (VÖF)

GFO anser att möjligheterna till och förutsättningar för vårdnadsöverflytt behöver stärkas, så att landets socialnämnder i större utsträckning överväger vårdnadsöverflytt och skapar möjligheter för familjehemmen att säga ja till det.

Idag är det inte sällan så att familjehem av olika skäl tvekar till det. Ett skäl kan vara svåra umgängesärenden och den uppenbara risken att, efter en vårdnadsöverflytt, tappa stödet från socialtjänsten.

Det bör framgå tydligare i lagstiftningen att socialnämnderna har ett fortsatt ansvar att ge stöd till familjehem som blivit särskild förordnad vårdnadshavare. Garantier för stöd i dessa ärenden skulle gynna barnen. För att möjliggöra det måste resurser tillsättas till socialnämnderna.

Ett annat skäl är risken för rättegångskostnader i de fall biologiska föräldrar stämmer familjehemmet på vårdnaden. Idag hanterar landets socialnämnder detta olika. Lagstiftaren bör utifrån den grundlagsstadgade likhetsprincipen, se över möjligheten att reglera dessa rättegångskostnader inom ramen för allmän rättshjälp.

10.2 Prövning i två steg

Förslag - Den inledande prövningen av om vård enligt LVU ska upphöra

GFO ställer sig bakom tanken med förslaget, men vill peka på risken för otydligheter när det gäller tillkommande omständigheter som utredaren menar ska kunna rymmas inom laglighetsprövningen. Då dessa tillkommande omständigheter inte är preciserade, blir socialnämnderna hänvisade till rättspraxis och i väntan på det skapas det utrymme för olika tolkningar. Det medför uppenbara risker för skillnader i tillämpning. Därför anser GFO att det är viktigt att det tydligt framgår i förarbetena vad som avses med tillkommande omständigheter.

10.3 Förslag - En ny grund för fortsatt vård införs

GFO ställer sig bakom förslaget och anser att utredaren utvecklat argumenten väl.

10.4 Förslag - Bestämmelsen ska vara tillämplig även för barn som är placerade med stöd av 3 § LVU

GFO ställer sig bakom förslaget.

10.5 Förslag - Socialnämnden ska revidera vårdplanen

GFO ställer sig bakom förslaget på reviderad vårdplan vid fortsatt vård med stöd av den förslagna bestämmelsen i 21 § andra stycket LVU.

GFO framhåller att krav på reviderad vårdplan blir särskilt viktigt när tillkommande omständigheter kan ingå i prövningen av vårdens upphörande. Barnets vårdnadshavare ska veta vad de nya grunderna till vården innebär och vad de har möjlighet att samtycka till för att vården ska kunna fortsätta på frivillig väg. GFO anser också att det i förslaget bör läggas till att vårdnadsöverflytt ska övervägas i samband med att den nya grunden för fortsatt vård prövas.

10.6 Förslag - Vård som har fortsatt enligt utredningens förslag till 21 § andra stycket upphör när barnet fyller 18 år.

GFO ställer sig bakom förslaget.

10.7 Förslag - Ett särskilt beslut ska fattas som ska prövas av domstol

GFO ställer sig bakom förslaget. Beslut som vilar på nya grunder ska prövas utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv och ur prövningen utvinns välkommen praxis.

10.8 Förslag – Möjlighet att begära hemtagning regleras och begränsas

GFO välkomnar förslaget, som är ett steg i rätt riktning när det gäller barnets bästa. Förslaget bidrar till ökad förutsägbarhet och stabilitet för barnet.

Lagstiftaren bör emellertid förtydliga socialnämndernas ansvar att, i samband med hemtagningsutredning, överväga vårdnadsöverflytt.

10.9 Förslag – Flyttningsförbudet tas bort i LVU och flyttas till SoL

GFO ställer sig bakom förslaget att lyfta in bestämmelsen i SoL, vilket kan få betydelsen att flyttförbud används i större utsträckning i ärenden om vård med stöd av SoL. Oklart dock hur ofta socialnämnden kan använda möjligheten till flyttförbud för att förhindra en hemtagning av barnet.

GFO ställer sig emellertid frågande till hur utredningen tänkt i de fall domstolen avslår socialnämndens ansökan om LVU med stöd av de nya grunderna, eller i väntan på domstolens prövning. Vilket handlingsutrymme har Socialnämnden att, utifrån ett barnperspektiv, planera för en mjuk hemgång?

10.10 Förslag - Barnrättsperspektivet stärks genom att barn nämns i lagen

GFO välkomnar förslaget. Det blir tydligare och mer logiskt, men tveksamt om det har så stor betydelse i praktiken utifrån ett barnrättsperspektiv.

Remiss besvarad av Kommunernas Gemensam familjehemsorganisation

Helene Brändström, enhetschef Barn och unga, Härnösands kommun

Carina Eriksson, chef individ och familjeomsorgen, Kramfors kommun

Marita Hultin, biträdande avdelningschef, välfärdförvaltningen, Örnsköldsviks kommun

Elisabeth Högberg, Enhetschef Gemensam familjehemsorganisation

Härnösand 2022-04-30

Elisabeth Högberg

Enhetschef Gemensam familjehemsorganisation